

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 8. An ratio cur Deus cognoscat contingentia absolutè futura, sit quia
sunt Deo realiter ab æterno præsentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

Causa secunda non egent praeuio influxu primae, vt agant.

dum praerequisitis, non potest non operari, ideoque non eget praeuio Dei influxu in seipsum vt operetur & determinetur ad operandum: sed tantum eget Dei concursu ad eundem effectum. Si autem libera est, debet seipsam determinare, & non eget praeuio Dei influxu in seipsam, quo determinetur. Quod si ad aliquos actus eget praeuio Dei influxu, & auxilio praeueniente, vt ad actus supernaturales, quos non potest solis viribus suis naturalibus exercere: auxilium illud naturalem, vt sit accommodatum humane libertati, debet esse tale, vt eoposito voluntas possit non operari, & dissentire si velit, vt docet Trident. sess. 6. cap. 5. & can. 4.

68. Ad probationem antecedentis Respondeo, si per magis perfectam qualitatem, intelligat magis perfectam entitatem; salum est operari, siue actum secundum, habere magis perfectam actualitatem, quam habeat actus primus, qui primumque secundo perfectior est. Sin autem intelligat actum secundum esse post actum, & non esse potentiam ad agendum, sicuti est actus primus: Respondeo, non inde sequi quod actus primus non possit esse principium talis operationis quantum ad vltimam suam actualitatem, id est, quoad suam totam entitatem, sine praeuia & actuali motione in agente, quia virtus illius operatiua compleatur. Nam potius ideo actus primus potest producere secundum, quia est potentia ad illum producendum. Dicere autem quod non sit potentia completa & sufficiens, sine praeuia Dei motione, est inutiliter praeter principium, & asserere vt mediū probationis, illud ipsum quod probandum incumbit.

69. Causa libera non debet ab alio determinari.

secundum, Respondeo negando antecedens: ad cuius probationem dico, a causa indeterminata non posse oriri effectum determinatum, nisi vel ab alio determinetur, vel possit seipsam determinare. Ea verò est natura causarum liberarum, vt potius omnibus ad agendum praerequisitis, possint agere vel non agere, id est, ad alterutrum se pro libito determinare. Causae autem necessariae determinatur ad agendum, eo ipso quod adsunt omnia ad agendum praerequisita: quippe quae, illis omnibus postitis, non possunt non agere: suntque ex natura sua determinata & necessitata ad agendum in illis circumstantiis.

70. Quomodo cause secundae agant in virtute primae?

Ad tertium, Respondeo causas secundas, sub ordine natas primae causae, dupliciter agere in virtute primae. Nempe quatenus ab ea accipiunt virtutem operandi, quam habent: & non agunt nisi eadem comunicante, aut conseruante vim illis datam, ac concurrente cum illa ad id omne quod operantur. Vnde sequitur debere quidem primam agere prius, quam agat secunda: quatenus saltem naturam prius debet producere causam secundam, illique dare vel conseruare virtutem operandi: sed non sequitur quod quando cooccurrit cum secunda potente iam operari, debeat naturam prius illum mouere, aut intueri in effectum: quod erat probandum. Quid verò est opus

illa praemotioe causis necessarijs, quae postitis omnibus ad agendum praerequisitis non possunt non agere? Causae verò liberae debent seipsas mouere & determinare. Ac si praemouentur ad aliquos actus liberos, puta ad actus supernaturales, ad quos mouentur inspirationibus diuinis & gratijs seu auxilijs praeuientibus: debet illa praemotio esse talis, vt voluntatem non determinet, sed locum relinquat eius liberae determinationi, & motioni sui ipsius: adeo vt possit inspirationem & motionem diuinam abijcere, si velit, vt definit Trident. locis saepius citatis.

SECTIO VIII.

An ratio cur Deus cognoscat contingentia absolute futura, sit quia sunt Deo realiter ab aeterno praesentia?

Affirmans, Caiet. p. 14. a. 13. §. Ad has obiectiones: Bañez ibid. §. Antequam, & concl. 4. Ferrar. lib. 1. contra Gentes, c. 66. & 67. Abulens. in c. 11. Iosue, q. 68. & 76. Cathar. in opusc. de praesentia, Cumel Tomo 1. variagum, in disputatione, Verum Deus habeat scientiam futurorum contingentium, dub. 1. annexo ad 4. conclusionem, Aluarez lib. 2. de auxilijs disput. 8. Lolesma disp. 2. de scientia futurorum conting. dub. 1. ad secundum argumentum difficultatis principalis: Nazar. Gonçalves Nauarret. & alij Recentiores Thomistae communiter, qui praecipue mouentur ad ita opinandum auctoritate D. Thomae: putant enim hanc esse germanam ipsius sententiam a. 13. q. 14. Addunt aliqua testimonia Patrum, & rationes, quarum praecipuas infra subiiciemus.

Contraria & vera sententia est communis reliquorum Theologorum, vt faretur Bañez supra. Ita enim tenent Alexander Aletensis, D. Bonauent. Scot. Durand. Aureol. Gregor. Ariminenf. Gabriel, Corduba, & alij quos citant & sequuntur Suares lib. 1. de scientia futurorum conting. cap. 7. n. 4. Vasq. 1. p. disp. 64. c. 3. Fasolus q. 14. art. 13. dub. 8. Arrubal disp. 41. c. 4. Herice disp. 6. n. 36. & alij scriptores huius Societatis. Probatur euidenter, primo, quia quod non est realiter ab aeterno, non est Deo praesens realiter ab aeterno. Sed futura non sunt realiter ab aeterno. Ergo non sunt Deo praesentia realiter ab aeterno. Ergo illa praesentia, quae falsa est, non est Deo ratio cognoscendi futura contingentia. Minor est certa fide diuina, quae docet omnia creata coepisse esse realiter, seu existere in tempore, quia fuerunt in tempore producta: produci autem est accipere esse realiter. In principio creauit Deus caelum & terram, Genes. 1. v. 1. Dominus possedit me in initio dierum suarum, antequam quicquam faceres a principio. Ab aeterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret, Proverb. 8. Priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, a seculi & usque in saeculum tu es, Psalm. 89.

Major vero est evidens ex terminis. Quicquid enim est presens realiter, necessario est realiter, quando & quando est presens. Ille enim terminus, esse presens realiter, significat in recto rem quae est presens, & in obliquo connotat aliam cui presens esse dicitur: estque vel relatio aequiparantiae habens simile fundamentum in utroque extremo, nempe realem utriusque existentiam sibi mutuò respondentem: vel est denominatio extrinseca, sumpta à reali coexistentia utriusque. Nam praesentia realis, de qua loquimur, est praesentia durationis, in eo consistens, quod una res existat durat, quando alia existit aut durat: hoc est, una alteri coexistat. Quicquid autem est alteri presens secundum durationem, durat quandiu est illi presens secundum durationem. Estque evidenter impossibile ut sit nunc presens secundum durationem, si non habet nunc durationem. Et quicquid alteri coexistit, existit: & tandiu existit, quandiu illi coexistit. Itaque si res creatae non existerunt ab aeterno, ut certum est fide divina, non coexistunt Deo ab aeterno.

73.
Nulla creatura fuit Deo praesens ab aeterno.

Probatur secundo, quia id de quo verum fuit aliquando dicere, non est, aut nondum est; non fuit Deo presens realiter, id est, secundum realem existentiam & durationem ab aeterno. Atqui de rebus creatis verum fuit aliquando dicere, non sunt, aut nondum sunt: ergo res creatae non fuerunt Deo realiter praesentes ab aeterno. Major est evidens, quia non possunt duo contradictoria simul de eodem verificari: quare impossibile est esse rem praesentem realiter secundum realem existentiam & durationem, tunc cum de illa verum est dicere, non est, aut nondum est, id est, nondum habet realem existentiam. Minor patet ex Scriptura, Prouerb. 8. *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram. Adhuc terram non fecerat, & flumina &c.* Patet etiam evidenti ratione, quia quod pure futurum est, nondum est, sed erit suo tempore. Creaturae autem, antequam fierent, erant pure futurae: quemadmodum illae quae nondum sunt productae, sed erant suo tempore, sunt adhuc pure futurae: ut Antichristus, eiusque persecutio. Ergo non potuerunt à Deo cognosci ab aeterno, tanquam realiter ab aeterno sibi praesentes. Confirmatur, quia evidens est longe a se habere quoad existentiam & durationem, ipsam Dei cognitionem de rebus futuris respectu ipsius existentiae divinae: & aliter ipsa futura, respectu eiusdem existentiae divinae. Nam de divina cognitione quae nouit futura, non potest vere dici quod Deus aliquando extiterit, & non fuerit illa cognitio. At de futuris Scriptura dicit Deum fuisse antequam quicquam faceret, & nondum fuisse abyssos, cum divina sapientia iam erat, Prouerb. 8. & Deum fuisse priusquam montes fierent, ut formaretur terra & orbis, Psal. 89.

74.

Probatur tertio, quia fundamentum

praecipuum Aduersariorum, evidenter nullum est. Aiunt enim aeternitatem esse realiter indiuisibilem, & totam simul, complectentem in sua simplicitate omnes temporum differentias, praesentis, praeteriti, & futuri: ita tamen ut nihil sit in illa praeteritum, aut futurum. Ex quo inferunt nihil respectu aeternitatis esse futurum, aut praeteritum: & quicquid aliquando existit, coexistere aeternitati toti ac totaliter; quia aeternitas caret partibus, quarum vni possit creatura coexistere & non alteri. Inferunt denique praesentiam illam verum in aeternitate, esse Deo sufficientem rationem illas cognoscendi ab aeterno, quia habent esse determinatum, & realiter Deo praesens in eius aeternitate, quae est mensura cuiuscunque cognitionis diuinae.

Contra quae dico primò aeternitatem esse quidem formaliter realiter simplicem & indiuisibilem, totamque simul quoad physicam suam entitatem: quippe quae non constat partibus quae alia alijs succedant: sed nihilominus esse virtualiter & aequaliter amplam, & extensam in infinitum; & eatenus continere in sua simplicitate omnes temporum differentias, quatenus actu ita se habet, ut sine sui mutatione, & augmento durationis diuinae, sit complete potens respondere ad quae & coexistere tempore infinito, si daretur, vel creaturis alijs ante aliam in infinitum creabilibus. Quemadmodum immensitas diuina, licet realiter formaliter, seu physice simplex & indiuisibilis, virtualiter tamen aequalet spatio infinito creabilibus: ita ut Deus per suam immensitatem habeat quicquid ex parte sui necessarium est, ut sine ulla variatione sitis sui intrinsicè, adaequate respondeat intimè toti mundo creato, & alijs corporibus infinitis extra mundum productilibus. Sed hinc malè inferitur, quicquid aliquando existit, coexistere aeternitati toti ac totaliter, non modò quoad totum illius esse physicum, sed etiam quoad extensionem virtualem, & diffusionem infinitam, interminatam ante & post, secundum quam praecessit infinite existentiam & durationem rerum creaturarum. Sicut ex eo quod quicquid alicubi est, coexistit inuicem Dei immensitati toti formaliter realiter, seu physice, quia simplex realiter formaliter, atque indiuisibilis est: Malè inferretur coexistere toti Dei immensitati virtualiter, id est, tantum diffundi, quanta est diffusio & extensio virtualis immensitatis diuinae: atque esse vbique, sicut Deus vbique est, extraque mundum in infinitum diffundi. Sanè verò Aduersarij non dicunt, nec sine haeresi dicere possunt, creaturas esse vbique: quod qui de ipsa Christi D. humanitate asserunt, habentur pro haeticis, dicunturque nomine sui erroris, Vbiquitarij. Et tamen est de fide creaturam quamlibet intimè adesse diuinae immensitati alicubi: nempe vbi creatura illa existit. Quemadmodum ergo id quod alicubi existit,

75.
Aeternitas est virtualiter extensa in infinitum.

Non quicquid coexistit aeternitati, coexistit toti eius extensioni virtuali.

STINO
US
PART
VI
U.

adeft intimè toti immenfitati realiter formaliter, id est, respondet intimè immenfitati diuinæ carenti partibus: sed non adeft toti virtualiter, id est, non est vbicunque immenfitas: nec tam late patet, quæ se diffundit immenfitas diuina per replicationem infinitam sui esse inuisibilis: Ita quod aliquando existit, coexistit quidem æternitati toti realiter formaliter, & physicè, quando existit, id est, aliquando est, quando æternitas est secundum totam seam entitatem: sed non toti virtualiter, & secundum infinitam eius replicationem, quæ durat infinite: id est, non existit quandiu æternitas existit: sed in tempore incipit illi coexistere, quando accipit esse & desinit illi coexistere, quando desinit esse. Quod enim non existit, non coexistit alteri.

76. Dico secundò, ex eo quòd æternitas sit in se ipsa formaliter inuisibilis, & non sit in se ipsa futurum & præteritum formaliter, quia caret partibus prioribus & posterioribus: malè in ferri nihil esse futurum aut præteritum respectu illius: id est, creaturas, antequam sint, non esse supras respectu æternitatis pro tunc existentis: & creaturas, quæ desierunt esse, non esse præteritas respectu æternitatis post illas persistentis. Malè item insertur æternitatem ipsam non esse durationem anteriorem creaturis futuris, quatenus virtuali extensione suæ durationis infinitæ illis præexistit; & posteriorem, id est, superstitem, creaturis desinentibus, quatenus illis pereuntibus perseverat in esse. Priorem, inquam, & posteriorem, non pure, & cum negatione coexistentiæ cum eisdem creaturis pro tempore quo existunt: sed priorem illis pro tempore quo nondum sunt: præteritam pro illo quo sunt, & posteriorem pro tempore quo non amplius sunt.

77. Dico tertio, ex fundamento Aduersariorum sequeretur, quæcunque res creatæ existunt, coexistere toti auro Angelorum, & esse semper Angelis præsentem realiter: ac proinde posse ab illis naturaliter futura cognosci, quia possunt Angeli naturaliter cognoscere futura, etiam libera, factam externam, quando habent illa sibi realiter præsentia, & sine dubio cognoscunt illa quando actu sunt & existunt. Probo antecedens. Quia auum, id est, duratio intrinseca Angelorum, est realiter formaliter, & physicè inuisibile, ut alibi demonstrabitur: est enim ipsa per entitas Angeli, quæ formaliter eò quòd non desinit esse, durat seu permanet in esse; quæcunque alio, re vel ratione distincto, circumscripto. Ergo actus liber, qui hodie est, coexistit toti auro Angeli qui ab initio mundi hucusque duravit, & in æternum durabit. Ergo fuit realiter præsentem coexistens Angeli ab initio mundi. Ergo Angelus potuit naturaliter illum cognoscere ab initio mundi, quia potest Angelus naturaliter cognoscere objecta naturalia sibi realiter præsentia, exceptis fortè secretis cordium, de quibus sup. loco. Est autem

Sequere-
tur ex con-
traria sen-
tentia An-
gelos posse
cognoscere
futura li-
bera.

evidenter falsum quòd v. g. deambulatio, vel comestio hodierna, existerit ab initio mundi, & Angelo iam tunc coexistit, præsentem iam realiter secundum suam durationem. Est item falsum, & contra Scripturam, dicere quòd Angeli cognoscant naturaliter futura libera. Repugnat enim illud Isai. 41. v. 23. *Annunciate quæ ventura sunt, & dicemus quia Dñs estis.* Et Marc. 13. *De die autem illa nemo scit, neque Angeli Dei.*

78. Quartò, si creaturæ sunt realiter Deo præsentem ab æterno, quia quando existunt, coexistunt æternitati, quæ est realiter inuisibilis & tota simul: ergo sunt pari ratione non præsentem realiter ab æterno, quia quando non existunt, existit æternitas, quæ est realiter inuisibilis & tota simul. Ergo sunt realiter Deo præsentem ab æterno, & non sunt realiter Deo præsentem ab æterno, quod implicat. Eodem argumeto applicato ad æternitatem comparatam cum creaturis, quando sunt futuræ, præsentem, & præteritæ, probaretur esse simul ab æterno realiter præsentem, præteritam, & futuram, quod euidenter implicat.

79. Ad hæc duo respondent Thomistæ primò, cum dicitur creaturas fuisse Deo realiter præsentem ab æterno, id non significare aliquid nostri temporis, aut postquam durationem quæ existerit ab æterno: est enim falsum quicquam tale fuisse ab æterno: sed significare instans diuinæ æternitatis: vel ut alij volunt, id non significare existentiam creaturarum in propria durationis suæ mensura, sed in aliena, scilicet in instanti æternitatis. Secundò, respondet Caietan. licet Angeli substantia mensuretur auro, quod est duratio carens partibus, & tota simul ac inuisibilis, cuius res futuræ sunt præsentem, ut Dei æternitati: tamen eius cognitionem non mensuravit eadem duratio, sed instanti temporis discreti: ac proinde non sequi absurdum, quod ex eius sententia deduximus supra numero 67.

80. Sed contra primum in isto, manifestè implicare creaturas fuisse ab æterno Deo præsentem realiter, id est, non tantum obiectiue, sed secundum existentiam suam realem & actuaalem, de quâ præsentia quæ auro est: & non fuisse præsentem secundum propriam existentiam, ac secundum propriam suam durationem mensuram, id est, magis propriè loquendo, secundum propriam durationem quæ mensurari possunt, aut mensurare durationem alienam. Etenim non sunt præsentem per hoc solum quòd Deus existit: sed per hoc quòd habet existentiam propriam, quâ ipsi coexistunt, quando simul cum Deo existunt.

Contra secundum dico, præsentem in obiecti, quæ requiritur ab Angelo, tanquam ratio sufficiens illud cognoscendi, esse præsentem realem, seu coexistentiam obiecti cum Angeli substantia, quæ præsentia mouet Angelum ad cognoscendū, est que naturā prior cognitione tanquam illius causæ excitatiuæ & determinatiuæ: & consequenter est causa

alterius presentia, seu coexistentia inter ipsam cognitionem & obiectum. Ergo diffinitio allatum à Caetano nihil illi prodest ad vitandum incommo- dum quod deduximus: nempe quòd Angeli potuerunt naturaliter præscire futura libera, si ipsa semper sunt realiter presentia ipsorum durationi, vtpotè indiuisibili.

SECTIO IX.

Satisfit præcipuis Thomistarum obiectionibus.

81. **O**bjiciunt primò aliqua testimonia D. Thomæ, quorum præcipua hæc sunt: quæst. 14. a. 9. in corp. sic ait: *Cum Dei cognitio mensuretur æternitate, quæ est tota simul, & omne tempus comprehendit: fertur in totum tempus, & in omnia quæ sunt in tempore, sicut obiecta sibi presentialiter subiecta.* Et a. 13. in corp. sic habet. *Omnia quæ sunt in tempore, sunt in Deo presentia ab æterno, non solum quatenus verè rationes habet apud se presentes: sed quia eius intuitus fertur ad æterno super omnia prout sunt in sua presentialitate.* Et in solutione secundi argum. *Res contingens inquit, subest diuine scientiæ prout est in sua presentialitate.* Notant autem S. Thomam non loqui de presentialitate obiectiua, quæ est denominatio extrinseca, sumpta ex cognitione ipsa. Alioquin enim S. Doctor peteret principium, probaretque Deum cognoscere futura, quia cognoscit futura. Nam futura esse illi ab æterno presentia obiectiue, nihil est aliud, quàm futura ab ipso cognosci ab æterno.

82. **R**espondeo, verum D. Thomæ sensum illum esse quem alibi diximus. Nimirum futura, eo ipso quòd aliquàdo existunt, sunt quæ tunc realiter æternitati eius presentia, tam esse proportionata intellectui diuino, vt ab ipso videantur ab æterno; quàm sunt nobis proportionata ea quæ nobis coexistunt, & realiter nobis obiciuntur, vt ea tunc intueamur: quia diuino intellectui nihil virtutis intelligendi accedit in tempore, sed ratione suæ æternitatis habet ab æterno tantum virtutis ad cognoscenda futura priusquam existant, quantum habet eo tempore quo existunt. Nemo autem dubitat, tunc à Deo videri. Habet denique tantam intelligendi vim, sicut iorem, quàm sit illa, quæ de nouo accedit Angelis vel hominibus, per adiunctionem obiectorum realiter existentium, & ad sui cognitionem aliquo modo concurrentium. Loquitur itaque S. Thomas de presentialitate, non obiectiua in actu secundo, quæ est denominatio extrinseca, sumpta à cognitione temporaria formâ denominante: sed de presentialitate reali, vel obiectiua solum in actu primo: quatenus presentia realis obiectiua futurorum, quamuis temporanea, est Deo sufficiens, ratione suæ æternitatis, satisque proportionata, vt ab ipso cognosci possint perfectissimè ab æterno, perinde ac si ab æterno essent illi realiter presentia.

83. **R**espondeo secundo, contrariam expositionem Thomistarum recentiorum de presentia reali futurorum ab æterno, esse contra antiquissimos Thomistas contemporaneos D. Thomæ, vel eius ætati vicinos. Nam Egidius Romanus, qui fuit auditor D. Thomæ, eiusque doctrinæ propugnator eximus, in opusculo contra corrupto-rem doctrinæ S. Thomæ a. 3. sic ait, circa de- u citatum in obiectione ex a. 13. q. 14. *Ex his patet quòd D. Thomas non intendebat, prout isti illi falso imponunt, quòd omnia quæ sibi inuicem succedunt in tempore, in natura propria coexistant in æternitate, licet eorum presentiam æternaliter insueatur Deus, & sic omnia illi dicantur presentia.* Et Heruæus, qui non multò post mortem D. Thomæ, quinquaginta circiter post anni, doctrinam eius contra Henricum Gandauentem, & Durandum, defendendam suscepit, sic scribit iuxta illius sententiam in 1. dist. 38. q. 5. *Quantum ad tertium? Dupliciter intelligi potest aliquid esse præsens Deo: v. 6. modo per existentiam realem in suo esse: & sic non coexistunt res aliæ à Deo, ipsi Deo ab æterno. Aliò modo possunt dici res presentes Deo vt intuiti, sive per intuitionem: & sic omnia futura sunt Deo presentia, non solum quantum ad suas rationes quidditatuas, sed etiam quantum ad suas existèntias actuales, secundum intuitionem. Atque hunc esse verum D. Thomæ sensum testatur Syluester, insignis Thomista, Caietani contemporaneus in Conclato Doctrinæ S. Thomæ p. 5. q. 14. a. 16. vbi exponens verba S. Doctoris in obiectione allata ex a. 13. sic ait. *Sensus D. Thomæ planissimus & apertus est ille, quem romanus expressit in eadem post: Istud dictum (S. Thomæ artic. illo 3.) fuit occasio errandi, & putandi quòd D. Thomas intelligat presentiam in esse reali (ab æterno) quòd non est verum, sed vult dicere, quòd Deus non solum habet presentes rationes futurorum, quæ representant eorum quidditates, sed etiam per illas fertur supra presentiales & existentias. Quia hic sensus est necessarius, cuius autem est inexcogitabilis, quem nullus Thomistarum, præter unum, ausus est affirmare: quia ex illo videtur sequi aliquid contra fidem, hoc est, creaturas fuisse ab æterno.* Hucusque Syluester, qui per illum vnum, intelligit Caietani, qui sensum illum, quem antea sub dubio tantum & cum formidine proposuerat Capreolus in 1. dist. 36. quæst. 1. a. 2. velut notam lucem de celo sibi affulgentem secutus est, loco supra citato. Sed non bene probauit spiritus si ex Deo sint: Interdum autem mali se transformant in Angelos lucis. Neque bene consuluit doctrinæ S. Thomæ cum impetit illi sententiam, vel ipsius Syluestri, Magistri sacri Palatii, & Censoris Pontificij, iudicio erroniam, fideique aduersam.*

84. **O**bjiciunt secundo illud Augustini lib. 2. ad Simplicianum, q. 2. *Res Deo non sunt futura sed presentia, cum Deus omnia tempora*

83.

Egid.

Heruæus

Syluest.

Capreol.

84.

August. lib. 2. ad Simplicianum, q. 2.